ική – Βιβλιοκριτική – Βιβ

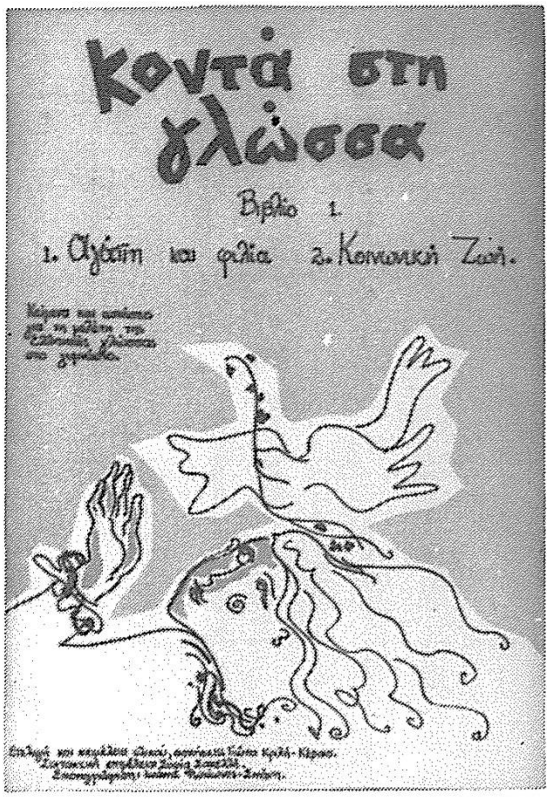

ΚΟΝΤΑ ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ: ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ. ΒΙΒΛΙΟ 1: «ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑ», «ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ»

Επιλογή και επιμέλεια υλικού, ασκήσεις: Γιώτα Κριλή – Κέβανς.

Συντακτική επιμέλεια: Σοφία Σακελλή. Εικονογράφηση: Ιωάννα Φωκίωνος – Σινάνη. Έκδοση: Multicultural Education Co-Ordinating Committee, N.S.W., Sydney, 1984 (ISBN 0 908274 17 3).

Πολλοί εκπαιδευτικοί, και στην Αυστραλία και αλλού, έχουν από καιρό επισημάνει την ανάγκη να εκπονηθούν βιβλία και άλλα βοηθήματα κατάλληλα για τη διδασκαλία των Ελληνικών σε παιδιά που μεγαλώνουν μακριά από την Ελλάδα – μακριά δηλαδή από τον κοινωνικό χώρο όπου η γλώσσα μας είναι συνυφασμένη με την καθημερινή ζωή σε όλες της τις εκφάνσεις. Και τα τελευταία λίγα χρόνια αρχίσαμε να βλέπομε τ' αποτελέσματα των προσπαθειών που γίνονται σε τούτη τη χώρα για ν' αντιμετωπισθεί αυτή η ανάγκη. Για παράδειγμα, το 1982 είδαμε τα 22 χαριτωμένα βιβλιαράκια για παιδιά του δημοτικού, που βασίσθηκαν στα ισάριθμα πρωτότυπα κείμενα που ετοίμασε μια ομάδα εκπαιδευτικών από τη Βικτωρία και τη Νότια Αυστραλία με την υποστήριξη του Κοινοπολιτειακού Συμβουλίου Σχολείων (Commonwealth Schools Commission) και των Υπουργείων Παιδείας Βικτωρίας και Νότιας Αυστραλίας. Τα βιβλιαράκια αυτά δημοσιεύθηκαν κάτω από τον γενικό τίτλο Greek Curruculum Project.

Το σημείωμα αυτό αφορά μιάν άλλη προσπάθεια που γίνεται τώρα στο Σύδνεϋ. «Κοντά στη γλώσσα» είναι ο τίτλος μιας σειράς τεσσάρων βοηθητικών βιβλίων για τη διδασκαλία των Ελληνικών στο γυμνάσιο. Την εκπόνησή τους έχει αναλάβει η φιλόλογος Γιώτα Κριλή - Κέβανς, καθηγήτρια γυμνασίου στο Σύδνεϋ, με την υποστήριξη του Υπουργείου Παιδείας Ν.Ν.Ο., της Συντονιστικής Επιτροπής Πολυεθνικής Παιδείας Ν.Ν.Ο. και πολλών εθελοντικών οργανώσεων στη Ν.Ν.Ο. και τη Βικτωρία. Επιπλέον κι αυτό είναι πολύ σημαντικό η Γιώτα Κριλή - Κέβανς έχει την ενεργητική συμπαράσταση και συνεργασία των συναδέλφων της καθηγητών και καθηγητριών των Ελληνικών στα γυμνάσια του Σύδνεϋ, καθώς και πολλών μελών και φίλων της παροικίας που διαθέτουν τις ειδικές γνώσεις και δεξιότητες που χρειάζονται για την εξυπηρέτηση των ειδικών αναγκών της

ική – Βιβλιοκριτική – Βιβ

προσπάθειάς της. Αυτή η πολύπλευρη υποστήριξη είναι σημαντική όχι μόνο γιατί εδώ έχομε να κάνουμε με μακρόπνοη προσπάθεια, αλλά και γιατί η ευόδωση της διδασκαλίας των Ελληνικών σε τούτη τη χώρα θα προκύψει κατά τη γνώμη μου από την ίδια την πολυσύνθετη διαδικασία εκπόνησης των αναγκαίων βοηθημάτων, και όχι μονάχα από τα «προϊόντα» της διαδιακασίας αυτής - τα βιβλία τις εικόνες, τις κασέτες, κ.τ.ό. που θα παραχθούν.

Το πρώτο βιβλίο της σειράς δημοσιεύθηκε πρόσφατα στο Σύδνεϋ, κι απ' όσο ξέρω, η έκδοση αυτή δεν έχει προηγούμενο στο είδος της στην Αυστραλία. Για πρώτη φορά σ' αυτό το βιβλίο αντιμετωπίζεται το ζήτημα της πολυμέρειας του περιεχομένου του μαθήματος των Νέων Ελληνικών στα πλαίσια του Αυστραλιανού γυμνασίου. Και το κύριο γνώρισμα της προσέγγισης που καθρεφτίζεται στο περιεχόμενο του βιβλίου είναι η υπευθυνότητά της. Αυτό που βρίσκομε εδώ είναι μια υποδειγματική εφαρμογή καλομελετημένων αρχών για την επιλογή της ύλης και την διάρθρωση των στοιχείων της διδασκαλίας. Το βιβλίο είναι ακόμα πρότυπο ως μαρτυρία της ποιότητας της προσπάθειας που το γέννησε.

Δεν είναι δύσκολο να καταλάβομε γιατί το μάθημα των Ελληνικών, ακόμα και όταν απευθύνεται σε μαθητές και μαθήτριες που έχουν κάποια εμπειρική γνώση της ελληνικής γλώσσας, δεν μπορεί να περιορισθεί στην ανάγνωση και ανάλυση (νοηματική, αισθητική, ιδεολογική) λογοτεχνικών κειμένων και άλλων αξιόλογων δειγμάτων του γραπτού νεοελληνικού λόγου αλλά πρέπει να περιλαμβάνει και μεθοδική εργασία επάνω στο γλωσσικό όργανο των συγχρόνων Ελλήνων. Με την εργασία αυτήν είναι που θα εξοικειωθούν τα παιδιά όχι μόνο με τους τύπους και τις δομές της γλώσσας, αλλά και με τον λεξιλογικό της πλούτο και τις λεπτές σημασιολογικές διακρίσεις και αποχρώσεις που χαρακτηρίζουν τη χρήση των λέξεων στο νεοελληνικό λόγο. Το ζήτημα δεν είναι αν πρέπει ή όχι να δοθεί προσοχή στη γλωσσική άσκηση των παιδιών. Ο ίδιος σκοπός που κατευθύνει την επιλογή των κειμένων και την κατάταξή τους σε θεματικές ενότητες — συγκεκριμένα, να βοηθηθούν τα παιδιά να γνωρίσουν αυτό που η Γιώτα Κριλή - Κέβανς περιγράφει ως «τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της ελληνικής ζωής και τις πολιτιστικές αξίες του Ελληνισμού που έχουν πανανθρώπινες διαστάσεις» - υπαγορεύει και τη μελέτη της ελληνικής γλώσσας. Η γλώσσα, «φαινόμενο κοινωνικό και μέσο επικοινωνίας», όπως σωστά παρατηρεί η συγγραφέας, είναι ταυτόχρονα το κλειδί για την κατανόηση του ιδιαίτερου τρόπου ζωής και των πολιτιστικών αξιών που θέλομε να γνωρίσουν τα παιδιά. Το ερώτημα είναι πώς θα πετύχει κανείς να συνδέσει αρμονικά τη γλωσσική άσκηση με τη μελέτη αξιόλογων δειγμάτων του νεοελληνικού λόγου μέσα στα χρονικά περιθώρια που διαθέτει το πρόγραμμα του γυμνασίου για το μάθημα των Νέων Ελληνικών.

Σ' αυτό το ερώτημα απαντά τούτο το βιβλίο. Και όπως παρατήρησα παραπάνω, η απάντηση δίνεται υπεύθυνα, «στην πράξη», μέσα από την υποδειγματική συγκρότηση του περιεχομένου του.

Τα γνωρίσματα της υπεύθυνης δουλειάς τα βρίσκομε εδώ όχι μόνο στην ποιότητα των κειμένων και το πλήθος και την ποικιλία των πρωτότυπων ασκήσεων αλλά και στη λειτουργική σύνδεσή τους. Είναι φανερό λ.χ. ότι για την επιλογή των κειμένων εφαρμόστηκαν και ψυχολογικά και γλωσσικά κριτήρια. Το ίδιο ισχύει και για τις ασκήσεις. Τα κείμενα έπρεπε να είναι όχι μόνο «προσιτά κι

κή – Βιβλιοκριτική – Βιβ

ευκολονόητα», εφόσον προορίζονται για μαθητές και μαθήτριες που μεγάλωσαν μακριά από την Ελλάδα· έπρεπε και ν' ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ικανότητες και ευαισθησίες που βρίσκομε συνήθως στα παιδιά της εφηβικής ηλικίας, λ.χ. την αίσθηση του χιούμορ που τα διακρίνει, καθώς και την ικανότητά τους να προβληματίζονται «γύρω από την προσωπική και κοινωνική ζωή του ανθρώπου», όπως παρατηρεί η συγγραφέας. Μολονότι δεν είναι εύκολο να βρεθούν κείμενα που ικανοποιούν εξίσου καλά και τα δυό αυτά κριτήρια, στο βιβλίο αυτό αποφεύγεται η απλοποίηση των κειμένων. Ο σκοπός, όπως παρατηρεί η συγγραφέας, είναι να φέρομε τα παιδιά σ' επαφή με την ελληνική γλώσσα «στην αυθεντική της μορφή». Κατά τη γνώμη μου, έχει δίκιο η συγγραφέας, αλλά όχι μόνο για το λόγο που αναφέρει. Ο πρόσθετος λόγος είναι το ψυχολογικό όφελος που προκύπτει για τα παιδιά, όταν εργάζονται επάνω σε υλικό που είναι λίγο πιο πάνω από τις δυνάμεις τους. Αυτού του είδους η εργασία έχει επίδραση και στο δάσκαλο. Γιατί βέβαια πρέπει και ο δάσκαλος να κινητοποιηθεί ώστε να μπορέσει να υποστηρίξει κατάλληλα την προσπάθεια των παιδιών. Με άλλα λόγια, η δυσκολία μπορεί ν' αντιμετωπισθεί δημιουργικά με την κατάλληλη επεξεργασία των κειμένων στην τάξη, αλλά και στο σπίτι.

Τα πρότυπα γι' αυτή τη δημιουργική δουλειά προσφέρονται σ' αυτό το βιβλίο με απαράμιλλη απλοχεριά. Τα βρίσκομε στην ποικιλία των καλοσχεδιασμένων ασκήσεων που συνοδεύουν το κάθε κείμενο - ασκήσεων που προκαλούν και νου και καρδιά, διδάσκουν και συνάμα διασκεδάζουν, κι από 'δω βέβαια αντλούν τη δύναμη να ελκύσουν και να συγκρατήσουν την προσοχή των παιδιών κι έτσι να συντελέσουν στη γλωσσική τους καλλιέργεια, αλλά και στη γενικότερη πνευματική τους ανάπτυξη. Το βιβλίο περιέχει πάνω από 250 ασκήσεις, που ποικίλουν όχι μόνο ως προς τα γραμματικά και σημασιολογικά φαινόμενα στα οποία συγκεντρώνουν την προσοχή, αλλά και ως προς το είδος της εργασίας που απαιτούν. Επιπλέον το βιβλίο περιέχει ερμηνευτικές και ιστορικές σημειώσεις χρήσιμες για την κατανόηση των κειμένων, ιδέες για εκθέσεις, διαλόγους και συζητήσεις που μπορεί να γίνουν στο σπίτι, ατομικά, ή στην ταξη, με τη συμμετοχή όλων των παιδιών, κι ακόμα και τις νότες επτά τραγουδιών.

Αλλά δεν είναι μόνο το γλωσικό και ιδεολογικό περιεχόμενο που συντελεί στον τρόπο που λειτουργεί το βιβλίο, στην ατμόσφαιρα που δημιουργεί. Είναι και οι τεχνικές λεπτομέρειες της κατασκευής του - η φροντισμένη σελιδοποίηση, η άψογη εκτύπωση, το προσεκτικό δέσιμο. (Εδώ το κείμενο «αναπνέει», δεν πνίγεται στριμωγμένο ανάμεσα σε στενά περιθώρια. Οι διαφορετικοί τυπογραφικοί χαρακτήρες χρησιμοποιούνται με συνέπεια από την αρχή ως το τέλος του βιβλίου, και κατευθύνουν την προσοχή με τη σιγουριά της συνθηματικής γλώσσας. Εδώ δεν χρειάζεται να κάνετε προσπάθεια για να κρατήσετε το βιβλίο ανοιχτό στη σελίδα που θέλετε, ούτε κινδυνεύουν ν' αρχίσουν τα φύλλα του να «κάνουν φτερά» ύστερα από χρήση μερικών ημερών. Και θα πρέπει να ψάξετε με το μικροσκόπιο για να βρείτε κανένα τυπογραφικό λάθος. Εγώ δεν συνάντησα ως τώρα κανένα). Και βέβαια είναι και η χάρη και υποβλητικότητα της εικονογραφικής και διακοσμητικής εργασίας της Ιωάννας Φωκίωνος - Σινάνη. Τα συμβολικά της στοιχεία όχι μόνο υποστηρίζουν, σχολιάζουν και συνάμα προεκτείνουν με τον δικό τους τρόπο τα μηνύματα των διαφόρων κειμένων, αλλά δίνουν έναν ιδιαίτερο τόνο και παλμό στην ατμόσφαιρα που δημιουργεί το βιβλίο ως σύνολο. Η

ική – Βιβλιοκριτική – Βιβ

ατμόσφαιρα αυτή αναμφίβολα θα γεννήσει ένα πλήθος από διαφορετικές ατομικές απαντήσεις. Αλλά δεν νομίζω ότι υπάρχει κίνδυνος να παραγνωρισθεί η ιδιαίτερη, γυναικεία ανθρωπιά που την χαρακτηρίζει.

Σ' αυτό το σημείωμα προσπάθησα να αιτιολογήσω τη γνώμη μου ότι εδώ έχομε ένα έργο αγάπης όσο και μαστοριάς. Εδώ πρέπει να προσθέσω ότι αυτό που καθρεφτίζει το βιβλίο είναι το γυναικείο μεράκι για την καλοκαμωμένη δουλειά, η γυναικεία μαστοριά.

Κατά τη γνώμη μου, το πρώτο βιβλίο της σειράς «Κοντά στη γλώσσα» στέκει στο ύψος της ποιότητας των πιο καλών σχολικών βιβλίων που υπάρχουν σήμερα στην Αυστραλία για τα κύρια γυμνασιακά μαθήματα. Η Γιώτα Κριλή-Κέβανς και οι συνεργάτιδές της, καθώς και όλοι όσοι τις παραστέκουν στην προσπάθειά τους, ξέρουν βέβαια ότι ο δρόμος μπροστά τους είναι ακόμα μακρύς. Νομίζω ότι πρέπει επίσης να ξέρουν ότι βρίσκονται σε καλό δρόμο. Εγώ τουλάχιστον καλωσορίζω το πρώτο δείγμα της όμορφης δουλειάς τους.

ΜΑΡΙΑ Δ. ΤΕΝΕΖΑΚΗ, Δρ. Φιλ.
Λέκτωρ της Παιδαγωγικής
Πανεπιστήμιο MACQUARIE

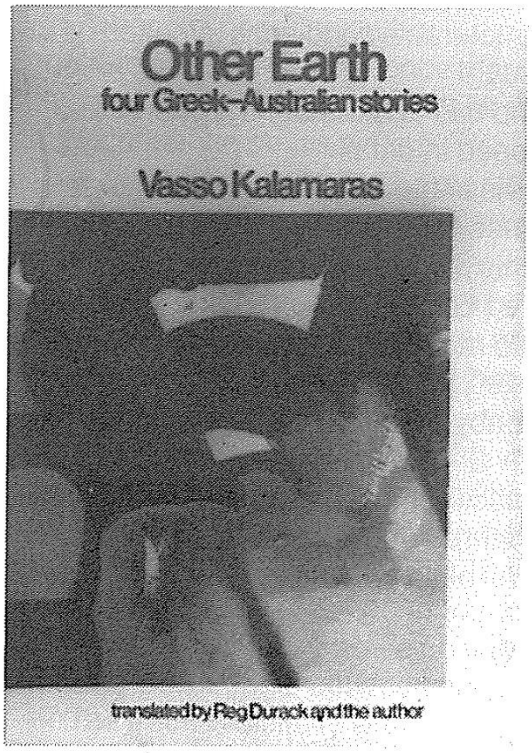

VASSO KALAMARAS
Other Earth
Fremantle Arts Centre Press,
Western Australia, 1982

The 1950's and 1960's saw an immense migration of people from Europe to Australia. Many of the new migrants came from Greece, a country disrupted by the German and Italian occupation during the Second World War, and also embittered by a so-called civil war in which the Anglo-backed monarchy routed out and imprisoned or killed most of the left-wing resistance fighters who had fought so valiantly in the mountains